

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI XALQ TA’LIMI VAZIRLIGI
RESPUBLIKA TA’LIM MARKAZI**

**ADABIYOT FANIDAN
UMUMIY O‘RTA TA’LIMNING
O‘QUV DASTURI
(5 -sinf)**

Toshkent - 2019

Uqtirish xati

1. Adabiyot faqat pedagogik maqsadlarga xizmat qiluvchi fan bo'libgina qolmay, umumiy o'rta ta'lim maktablarida o'qitiladigan boshqa fanlar singari, o'quvchilarga birinchi navbatda bilim berishi, ya'ni ko'p asrli o'zbek adabiyoti tarixi va hozirgi adabiy jarayonning asosiy yo'nalishi – yetakchi yozuvchilar va ular ijodi bilan, shu yozuvchilar ijodida o'z ifodasini topgan xalq va mamlakat tarixi bilan tanishtirishi, adabiyotning fan sifatidagi o'ziga xos tomonlari va nazariy masalalari haqida tasavvur berishi lozim. Aniqroq aytganda, umumta'lim maktabini bitirib chiqqan o'quvchi o'zbek adabiyotining eng qadimgi davridan hozirgi davriga qadar bosib o'tgan yo'li haqida, atoqli yozuvchilarning hayoti va ijodi haqida muayyan bilimga ega bo'lishi lozim.

2. O'zbek adabiyoti qo'riq va bo'z yerda paydo bo'lgan emas. Yozma adabiyotdan bir necha asr avval xalq og'zaki ijodi yaratila boshlangan va bu og'zaki ijod hozirga qadar yashashda davom etib keladi. Yozma adabiyotning maydonga kelishida muhim manba bo'lgan o'zbek xalq og'zaki ijodi dunyodagi eng boy og'zaki ijodlardan biri bo'lib, ko'plab doston, afsona, rivoyat, ertak, qo'shiq, maqol, topishmoq singari asarlarni oladiki, ularda, bir tomondan, xalq tarixi, maishiy madaniyati, urf-odatlar va h.k.lar o'z aksini topgan bo'lsa, ikkinchi tomondan, shu asarlar xalqni, ayniqsa, yosh avlodni milliy an'analar ruhida, shuningdek, vatanparvarlik, erkarparvarlik, mehnatsevarlik ruhida tarbiyalab kelgan. Shuning uchun ham yozma adabiyot bilan birga, umumiy ta'lim maktablari o'quvchilariga o'zbek xalq og'zaki ijodining eng yaxshi namunalari haqida ham bilim berish maqsadga muvofiq.

3. O'zbek adabiyoti jahon adabiyotining tarkibiy qismidir. O'zbek adabiyoti boshqa adabiyotlar singari, milliy zaminda tug'ilgan va shu zaminda rivojlanib keladi. O'zbekiston jahon hamdo'stligining to'laqonli a'zosi bo'lgan hozirgi kunda faqat o'zbek adabiyotini o'rganish o'quvchilar uchun yetarli emas. Jahon adabiyotining turli adabiy- tarixiy davrlarda yaratilgan eng yaxshi asarlari va shu asarlarning mualliflari haqida bilimga ega bo'lish, bir tomondan, o'quvchilarga o'zbek adabiyotining milliy o'ziga xosligini tushunish imkonini bersa, ikkinchi tomondan, ularning adabiyot haqidagi bilimlarini boyitadi.

4. Adabiyot ijtimoiy fan tarmog'i sifatida shu kecha-kunduzda tug'ilib va shakllanib kelayotgan avlodlarni milliy g'oya asosida tarbiyalash ishiga xizmat qilishi zarur. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga zid (masalan, diniy va milliy totuvlikka raxna soluvchi), milliy g'oyaga zid (masalan, panturkizm, shovinizm, ksenofoniyani targ'ib qiluvchi), milliy iftixor tuyg'usini tarbiyalash tamoyiliga mos kelmaydigan (masalan, nigilizm, g'oyasizlik, tushkunlikka moyillik, kosmopolitizm ruhida) asarlar darslikdan joy olmasligi kerak. Ayni paytda dasturda, ayniqsa, dastur asosida yoziladigan darslik va uslubiy qo'llanmalarda shunday asarlarga nisbatan o'quvchilarda immunitent hosil qila biladigan tushuncha va tasavvurlar berish ayni muddaodir.

5. 5-sinf uchun yaratilgan amaldagi dasturda xalq og'zaki ijodi, mumtoz adabiyot, zamonaviy adabiyot va jahon adabiyoti materiallari muayyan mavzu (rukn) lar bo'yicha berilgan bo'lsa, 8,9-sinflar uchun yaratilgan darsliklar

adabiyotni tizimli o'rganish maqsadiga bo'ysundirilgan edi. Dasturning qayta ishlangan hozirgi nusxasida ana shu ilmiy-pedagogik tamoyilni saqlab qolish maqsadga muvofiq deb topildi.

6. Odatda adabiyot fani bo'yicha tuzilgan dasturlarda, mumtoz va zamonaviy adabiyot tarixida katta mavqega ega bo'lgan, tarix g'alviridan o'tgan, milliy adabiyot taraqqiyotiga muhim hissa qo'shgan yozuvchilar va ularning sara asarlari o'quvchilarga o'rganish uchun tavsiya etib kelinadi. Aksar Sharq va g'arb mamlakatlarida qabul qilingan ushbu tamoyil, afsuski, dasturning oldingi nusxasida e'tiborga olinmadi. Mazkur dasturda hozirgi o'zbek adabiyotida katta mavqega ega bo'lmagan yozuvchilar va ularning asarlari ham o'quvchilarga tavsiya etildi.

7. Zamonaviy o'zbek adabiyotining bir qator namoyandalari o'zlari tug'ilib o'sgan viloyatlarda ijod qilib keladilar. Ular orasida badiiy yetuk, milliy g'oyaga xizmat qiluvchi asarlarni yaratayotgan yozuvchilar ham oz emas. Shunday yozuvchilarning sara asarlari dasturdan o'rin olishga haqli va munosibdir.

5 sinf (102 soat)

Adabiyot - so'z san'ati (1 soat).

Adabiyotning so'z san'ati ekanligi. Uning estetik, tarbiyaviy, ta'limiy ahamiyati. Badiiy so'z qudrati. So'zning ifoda imkoniyatlari. So'z orqali inson ruhiy olami, his-tuyg'ulari hamda tabiat manzaralarining tasvirlanishi. Adabiyot va ma'rifat, adabiyot va ma'naviyat, adabiyot va tarbiya. Badiiy adabiyotning turlari. Mumtoz hamda zamonaviy shoir va yozuvchilarning asarlari misolida adabiyotning so'z san'ati ekanligini namoyish etish.

HIKMAT DURDONALARI

Maqollar (1 soat).

Maqollar xalq og'zaki adabiyoti namunasi sifatida. Maqollarda xalq milliy tafakkuri qaymog'ining aks etishi. Maqollarning shakliy tuzilishi, ularga xos qisqalik, ta'sirchanlik, teranlik kabi xususiyatlar haqida ma'lumot. Maqollarning kishilarni ezgu insoniy fazilatlar ruhida tarbiyalash vositasi ekanligi. Maqollarning mavzu doirasi. Vatanparvarlik, do'stlik, ilm va kasb-hunar, oila, odob, tarbiya haqidagi maqollar.

Xalq og'zaki ijodi tushunchasi.

Topishmoqlar (1 soat).

Topishmoqlar xalq og'zaki ijodining o'ziga xos janri sifatida. Topishmoqlarda inson va uni o'rab olgan olamning o'xshatishlar, taqqoslashlar, savollar vositasida ifodalanganligi. Topishmoqlarining shakliy tuzilishi. Topishmoqlarning savol va javob qismlari bilan birgalikda bir butun asarni tashkil etganligi. Topishmoq va maqol.

Imom Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy. Hadislar (2 soat).

Imom Buxoriy va uning «Al-jome' as-sahih» («Ishonchli to'plam») hadis to'plami haqida ma'lumot. Payg'ambarimiz Muhammad alayhissalom

Hadislarining inson ma'naviyati yuksalishida tutgan o'rni. Axloq-odobga oid hadislarning o'ziga xos xususiyatlari. Ularda ezgu insoniy fazilatlarning ixcham voqeyi hikoyalar asosida ifodalanishi. Hadislarning millatimiz axloqiy qadriyatlarini shakllantirishdagi o'rni.

Komil insonning ma'naviyatini shakllantirishda hadislarning o'rni. Hadislarda bildirilgan fikrlar va o'quvchi tabiatidagi sifatlar orasidagi aloqadorlik. Mehribonlik, bag'rikenglik, ma'rifatga chanqoqlik, odillik singari fazilatlarning ahamiyati xususida. Hadislar bilan o'zbek xalq maqollari va buyuk allomalar hikmatli so'zlarining mushtarak jihatlarini. Hadis haqida tushuncha.

Ezop. «Yovvoyi echkilar», «Kiyik bilan tokzor», «Bo'ri bilan laylak», «Eshak bilan baqalar», «Ustiga tuz yuklangan eshak», «Burgut, zag'cha va cho'pon» masallari (2 soat).

Qadimgi yunon masalchisi Ezop hayoti to'g'risidagi rivoyatlar. Ezop masallarining insoniyat ma'naviyati, ma'rifiy tafakkuridagi o'rni. Masallarda ezgulik, saxiylik, olijanoblik singari g'oyalarning ilgari surilgani.

«Yovvoyi echkilar» masalida do'stga sadoqat, «Kiyik bilan tokzor» masalida yaxshilikka yaxshilik bilan javob qaytarish, «Bo'ri bilan laylak» masalida do'st-dushmanning kimligini farqlash lozimligi, boshqa masallarda ham shunga o'xshash hayotiy masalalar ramziy obrazlar orqali talqin etilganligi.

Masalchilikning shakllanishi va taraqqiyotida Ezop ijodining ahamiyati. Ezop masallarining tarbiyaviy roli. Masal haqida tushuncha.

O'quvchilar sinfda va mustaqil o'qishlari, yod olishlari lozim bo'lgan asarlar:

- 1. O'zbek xalq maqollaridan 10 tadan yod olish**
- 2. Topishmoqlarlardan 10 tadan yod olish**
- 3. Imom Muhammad ibn Ismoil al-Buxoriy hadislaridan 10 tadan yodlash**
- 4. Ezop masallarini o'qish**

ERTAKLAR OLAMIDA

«Uch og'a-ini botirlar» ertagi (3 soat).

Ertakning xalq og'zaki ijodining qadimgi va keng tarqalgan janri ekanligi. O'zbek xalq ertaklarining o'ziga xos xususiyatlari. «Uch og'a-ini botirlar» ertagining betakror badiiy olami. Unda xalq badiiy dahosi, fantaziyasining yorqin namoyon bo'lganligi. Botirlarga xos ezgu ma'naviy sifatning namoyon bo'lishi.

«Susambil» ertagi (3 soat).

Ertakdagi jonivorlar obrazining mohiyati. Susambil adolat qaror topgan va hamma baxtli yashaydigan afsonaviy yurtning timsoli sifatida. Ertakdagi til, ramz va badiiy ifoda xususiyatlari.

Ertak haqida tushuncha.

Hamid Olimjon. «Oygul bilan Baxtiyor» dostoni (3 soat).

Hamid Olimjon hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

Uning ertak-dostonlari. «Oygul bilan Baxtiyor» dostoni syujeti va obrazlar tasviridagi o'ziga xoslik. Dostondagi asosiy qahramonlar. Dostonda ezgulik va yovuzlik o'rtasidagi kurash tasviri. Asarning badiiy xususiyatlari. Asar tilining sodda va ravonligi.

Adabiy ertak haqida tushuncha

M.Shayxzoda. «Iskandar Zulqarnayn» dostoni (2 soat).

Shayxzodaning hayoti va ijodi to'g'risida ma'lumot.

XX asr o'zbek shoirlari ijodida she'riy ertak-dostonlar yaratish tajribasi. «Iskandar Zulqarnayn» ertak-dostoni va uning muallifi haqida ma'lumot. Iskandarning ikki shoxi borligi haqidagi rivoyat va uning dostonidagi o'ziga xos talqini. Iskandar, Sartarosh va Cho'pon obrazlari. Pinhon tutilgan mudhish sir va uning Cho'pon yasagan nay orqali oshkor bo'lishi. Nayning ramziy mohiyati. Dostondagi rivoyatdan chiqadigan muhim saboq - tarixda pinhon tutilgan qabih ishlarning yopiqligicha qolib ketmasligi, baribir qachondir oshkor bo'lishi muqarrar ekanligi.

Jonatan Svift. «Gulliverning sayohatlari» (3 soat).

Adib haqida ma'lumot. Romanning majoziy asar ekanligi. Unda asar qahramonlari tabiatidagi ijtimoiy illatlarning kulgiga olinishi. Asarda tasvirlangan voqealarning xayoliyligi va xarakterlar tasviridagi realizm o'rtasidagi nomutanosiblik.

Asar qahramonlari xarakteridagi illatlarga munosabati va ularning muallif zamondoshlariga daxldor jihatlari.

Hans Xristian Andersen. «Bulbul» ertagi (3 soat).

Ertakchi-yozuvchi haqida ma'lumot.

«Bulbul» ertagida ezgulik va yomonlik o'rtasidagi kurashning ifodalanishi. Ertakdagi qahramonlar obrazi va ular o'rtasidagi munosabatlar tasviri. Ertakda ezgulik va go'zallikning buyuk yaratuvchi kuch sifatida ulug'lanishi. Ertakning badiiy o'ziga xosligi, uning qiziqarliligini ta'minlagan omillar.

O'quvchilar sinfda va mustaqil o'qishlari, yod olishlari lozim bo'lgan asarlar:

1. «Uch og'a-ini botirlar» ertagi
2. «Susambil» ertagi
3. Hamid Olimjonning «Oygul bilan Baxtiyor» dostoni
4. Asqad Muxtor. «Adolat» ertagi
5. M.Shayxzodaning «Iskandar Zulqarnayn» dostoni
6. Jonatan Svift. «Gulliverning sayohatlari»
7. Hans Xristian Andersen. «Bulbul» ertagi

BOLALIKNING BEG'UBOR OLAMI

Abdulla Qodiriy. «Uloqda» hikoyasi (2 soat).

«Uloqda» hikoyasining XX asr boshlaridagi o‘zbek xalqi hayotidan olinganligi. Hikoyaning g‘oyaviy mazmuni. Hikoyadagi obrazlar. Asar voqealari tasvirining hikoyachi bola tilidan, uning dunyoqarashi orqali berilishi. Tasvirda badiiy joziba va samimiylikka erishilganligi. Asarda adib yashagan tarixiy muhit tasviri. Hikoyada o‘zbek bolalariga xos jihatlarning aks ettirilganligi.

Oybek. «Fonarchi ota», «Bolaning ko‘ngli podsho» hikoyalari (3 soat).

Yozuvchining hayoti va ijodi haqida ma’lumot.

«Fonarchi ota» hikoyasida otaning olijanob insoniy fazilatlari va sho‘x bolalar sajiyasining haqqoniy ifodalanganligi. Bolalarning fanorchi otaga bo‘lgan munosabatlarining o‘zgarib borishi va bu holning yozuvchi tomonidan katta maxorat bilan ifodalanganligi.

«Bolalik xotiralarim» qissasida adibning bolalik va o‘smirlik davrining ifodalanishi. Qissadan olingan parchada o‘tgan asr boshlarida yashagan bola va bobo obrazlarining haqqoniy tasviri.

Hikoyalarning estetik-tarbiyaviy ahamiyati.

Mirkarim Osim. «Zulmat ichra nur» qissasidan parcha. «Yoshlik ayyomining ilk bahori» ... (3 soat).

M. Osim tarixiy qissalar muallifi sifatida. Yozuvchi ijodida Navoiy mavzusining yetakchilik qilishi.

«Zulmat ichra nur» qissasidagi «Yoshlik ayyomining ilk bahori» “Yazd cho‘li”deb nomlangan lavhalarda Alisherning bolalik chog‘lariga oid ibratli voqealarning tasvir etilgani. Undagi kitobga bo‘lgan muhabbat, xayolot olamining kengligi, muhofazasining teranligi. Mazkur hikoyalarning ma’rifiy va tarbiyaviy ahamiyati. Qissaning o‘quvchilar tomonidan to‘liq o‘qilishiga erishish.

G‘afur G‘ulom. «Mening o‘g‘rigina bolam» hikoyasi (3 soat).

G‘afur G‘ulomning hayoti va ijodi haqida ma’lumot.

«Mening o‘g‘rigina bolam» hikoyasida Birinchi jahon urushi davridagi xalq hayotining aks ettirilishi. Hikoyada bola, kampir, o‘g‘ri obrazlarining haqqoniy tasvirlanganligi. Kampir bilan o‘g‘ri o‘rtasidagi suhbat; suhbatdagi tabiiylik va samimiylikning namoyon bo‘lishi. Hikoyadagi obrazlarda o‘zbek milliy ruhining tiniq aks etganligi

Usmon Nosir. «Yur, tog‘larga chiqaylik», «Yo‘lchi», «Bolaligimga», «Yoshlik», «Yurganmisiz birga oy bilan», «Gulzor – chaman...» she‘rlari (2 soat).

Usmon Nosirning hayoti va ijodi haqida ma’lumot.

Shoir she‘rlarida bolalarga xos beg‘ubor his-tuyg‘ularning ifodalanishi. Ushbu she‘rlarda bolalar tabiatiga xos xususiyatlarning mahorat bilan tasvir etilganligi. U. Nosir she‘rlarining badiiy o‘ziga xosligi.

Shoir she‘rlarida tabiat go‘zalliklari bilan pokiza qalbli inson tuyg‘ulari o‘rtasidagi hamohanglik. Usmon Nosir she‘rlarida odamning go‘zallikka munosib

bo'lishi ulkan bir istak sifatida ifodalangani

Asqad Muxtor. «She'rlar» (2 soat).

Asqad Muxtorning hayoti va ijodi haqida qisqacha ma'lumot.

A.Muxtor she'riyatining o'ziga xos xususiyatlari. She'rlarda yashashdan maqsad xalq va jamiyat oldidagi mas'uliyatni his etish va o'zidan yaxshi iz, yaxshi nom qoldirish degan g'oyaning badiiy mujassamlanishi. Shoir she'rlaridagi fikr va tuyg'u uyg'unligidagi o'ziga xoslik. She'rlarning badiiy xususiyatlari.

O'.Hoshimov. «Dunyoning ishlari» qissasidan (4 soat).

O'tkir Hoshimovning hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

«Dunyoning ishlari» qissasi muallifning o'z onasi haqidagi xotiralardan iborat ekanligi. Qissadan olingan boblarda Ona, o'g'il va boshqa obrazlarning jonli tasvir etilgani. Qissaning «Alla», «Iltijo» boblarida insonning Ona oldidagi farzandlik burchining, hech qachon to'lab bo'lmas qarzning ta'sirchan ifodalanganligi. Onani qo'msash, uni sog'inish, uning hech kim bilan almashtirib bo'lmaydigan mehri oldida qarzdorlik tuyg'usining ifodalanishi.

«Oq, oydin kechalar», «Tush», «Gilam paypoq» fasllarida Ona qalbidagi cheksiz mehr-muruvvat tuyg'usining samimiy ifodasi. Asarning badiiy xususiyatlari.

Mirtemir. «Bulut», «Shudring», «To'rg'ay», «Baliq ovi», «Qishlog'im» she'rlari (2 soat).

Mirtemir hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

Mirtemir she'rlarida ona yurt tabiatidagi tengsiz go'zalliklarning tasvirlanishi. Shoir she'rlarida yurt tabiatiga mahliyolik, undan faxrlanish hissining bo'rtib turishi.

Mirtemir she'rlarida tabiatga mehr-muhabbatning ifoda etilishi. «To'rg'ay» she'rida ana shu cho'l qushiga xos xususiyatlarning yorqin tasvirlanganligi, «Qishlog'im» she'rida o'zbek xalqiga xos ezgu sifatning o'ziga xos yo'sinda aks ettirilishi. She'rlarning badiiy xususiyatlari va ifoda tarzi.

A.Sent-Ekzyuperi. «Kichkina shahzoda» qissasidan (4 soat).

Yozuvchi haqida ma'lumot.

Ertak-qissada bolalar olamining mahorat bilan tasvir etilishi. Unda abadiyat va foniylilik, hayot, muhabbat va o'lim muammosining o'ziga xos tarzda tasvir etilishi. Kichkina shahzoda obrazi. Ertakdagi boshqa obrazlar va ular o'rtasidagi munosabat. Ertakda bolalar ruhiy olamiga xos xususiyatlarning yorqin ifodalanganligi.

O'quvchilar sinfda mustaqil o'qishlari, yod olishlari lozim bo'lgan asarlar:

1. **Abdulla Qodiriy. «Uloqda» hikoyasi**
2. **Mirkarim Osimning «Zulmat ichra nur» qissasi**
3. **G'afur G'ulom. «Mening o'g'rigina bolam» hikoyasi**

4. Usmon Nosir. «Yur, tog'larga chiqaylik», «Gulzor – chaman...» she'rlari

5. O'.Hoshimov. «Dunyoning ishlari» qissasi

6. Mirtemir. «Baliq ovi», «Qishlog'im» she'rlari

7. A.Sent-Ekzyuperi. «Kichkina shahzoda» qissasi

MUMTOZ ADABIYOT BO'STONI

Alisher Navoiy. «Hayrat ul-abror» dostonidan (4 soat).

Alisher Navoiyning hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

«Hayrat ul-abror» asari buyuk shoirning «Xamsa» asarining birinchi dostoni ekanligi. Dostonda chin va yolg'on so'zning solishtirilishi. To'ovchilikning qanchalar azob bilan bo'lsa-da, g'olib kelishi, yolg'on va egrilikning oxir-oqibat yengilishi Sher bilan Durroj qismati misolida aks ettirilgani. "Sher bilan Durroj" asari matnining o'quvchilar tomonidan o'qilishini ta'minlash.

Dostonning o'ninchi maqolotidan olingan hikoyatlarning ramziy ma'nosi. Aslida inson ma'naviy qiyofasini aks ettiruvchi hikoyatlarning badiiy va axloqiy xususiyatlari.

Bobur. Ruboiylar (2 soat).

Boburning hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

Bobur – ruboiynavis. Shoirning «Har kimki vafo qilsa...», «Kim yor anga ilm tolibi...», «Ko'pdin berikim...», «Tole yo'qi jonimg'a...» ruboiylariga xos xususiyatlar. Ruboiylarda muallif hayoti, shaxsiyati, kechinmalari, orzulari, armonlari va ularning betakror tarzda tasvir etilgani. Ruboiylarda shoirga xos samimiyat va rostgo'ylikning aks etishi.

Shoirning «Ko'rdum», «Kishi» radifli ruboiylarida hayot haqiqatining aks etishi. «Ko'ngli tilagan murodig'a...», «Tole yo'qi...» va boshqa ruboiylarida Bobur tarjimai holiga doir unsurlarning yaqqol namoyon bo'lishi.

Muqimiy. «Sayohatnoma» asaridan (3 soat).

Muqimiyning hayot va ijod yo'li haqida ma'lumot. Muqimiy «Sayohatnoma» janrining asoschisi sifatida. «Sayohatnoma»ning o'z davridagi shuhrati va milliy adabiyot rivojidagi o'rni. «Sayohatnoma»da Farg'ona vodiysi aholisiga xos hayot va ruhiyat manzaralarining berilishi. Odamlarga xos illatlarning hajviy yo'sinda ifoda etilganligi. Asarning hajviy yo'nalishi. Obrazlar tasviridagi jonlilik. «Sayohatnoma» tilining jozibasi.

«Sayohatnoma»ning «Qo'qondan Isfaraga» qismida shoirning dunyo mohiyati haqidagi kuzatishlarining berilishi. Unda Rafqon, Yakkatut, Isfara singari manzillarda olingan taassurotlarning go'zal ifodalanganligi. .

Sa'diy Sheroziy. «Guliston» asari (3 soat).

Sa'diy Sheroziy haqida ma'lumot.

«Guliston» asarining badiiy-ma'rifiy xususiyatlari. «Guliston» - o'zbek didaktik adabiyotining yetuk namunasi sifatida.

Sa'diy hikoyatlarida ta'lim-tarbiya masalasining hal qiluvchi masala sifatida

qo'yilishi. Ularda to'g'ri so'z, qanoatli, mehnatkash, halol kishilar taqdirining aks ettirilishi. Dostondagi she'riy lavhalar va hikoyatlarning hayotiy-didaktik asosi. Dostonning o'zbek adabiyoti rivojidagi ahamiyati.

O'quvchilar sinfda va mustaqil o'qishlari, yod olishlari lozim bo'lgan asarlar:

1. Alisher Navoiy. «Hayrat ul-abror» dostonidan «Tuzlug' ta'rifida» hikoyati

2. Boburning «Har kimki vafo qilsa...», «Kim yor anga ilm tolibi...» ruboiylari

3. Muqimiyning «Sayohatnoma» asari 4 bandi

4. Sa'diy Sheroziyning «Guliston» asaridan parcha

VATANNI SEVMOQ IYMONDANDIR

Abdulla Avloniy. «Vatanni suymak» («Turkiy Guliston yoxud axloq» asaridan) lavhasi, «Vatan» she'ri (2 soat).

A. Avloniy hayoti va ijodi to'g'risida ma'lumot.

«Turkiy Guliston»dagi she'riy va nasriy lavhalarda Avloniyning go'zal odob-axloqqa, yaxshilikka mayl, yomonlikdan hazar, el-yurtga, Vatanga muhabbat tuyg'ularining ifoda qilinganligi. «Vatanni suymak» asarida inson tug'ilib o'sgan zaminning qadr-qimmatini sodda bir uslubda tushuntirib berganligi. Bu g'oyaning Vatan haqidagi nasriy lavha pafosi bilan uyg'unligi. Asarning o'quvchilar yoshiga mos o'rinlarini to'liq o'qilishiga erishish.

Abdulla Oripov. «O'zbekiston» she'ri (2 soat).

A. Oripov hayoti va ijodi haqida ma'lumot.

«O'zbekiston» qasidasida ona yurt o'tmishining g'oyat ta'sirli va millat tarixi bilan uyg'un holda tasvirlanganligi. Asarda buyuk ajdodlarni

ulug'lashdagi samimiyat. Shoirning Vatanga bo'lgan muhabbatining yorqin ifodalanishi. qasidaning badiiy xususiyatlari.

Erkin Vohidov. «Nido» dostoni (3 soat).

«Nido» dostonida insoniyat boshiga tushgan eng ulug' falokat – Ikkinchi jahon urushi keltirgan balolarning murg'ak o'smir taqdirida qoldirgan izning aks ettirilishi. Dostonda bola tabiatining g'oyat nozik jihatlari haqqoniy tasvirlanganligi. Doston nomining ramziyligi.

Dostonni to'liq o'qilishiga erishish.

Nodar Dumbadze. «Hellados» hikoyasi (3 soat).

Gruzin adibi N.Dumbadzening hayoti va ijodi haqida ma'lumot. Adibning qator roman, qissa va hikoyalarning o'zbek tiliga tarjima etilganligi. «Hellados» hikoyasida bolalar hayoti, ular orasidagi murakkab munosabatlar tasviri. Asardagi vatanparvarlik tuyg'usining o'ziga xos tarzda ifoda etilishi. Yanguli va Jamol obrazlari. Ularning o'xshash va farqli jihatlari tasviri. Bu obrazlarning xarakter darajasiga ko'tarilganligi. Yanguli tabiatida jangarilik, olijanoblik hamda vatansevarlik tuyg'ularining mavjudligi.

O‘quvchilar sinfda va mustaqil o‘qishlari, yod olishlari lozim bo‘lgan asarlar:

- 1. Abdulla Avloniyning «Vatan» she’ri**
- 2. Oybekning «Bir o‘lkaki» she’ri**
- 3. Abdulla Oripov. «O‘zbekiston» she’ri**
- 4. Erkin Vohidov. «Nido» dostonidan parcha**
- 5. Nodar Dumbadze. «Hellados» hikoyasi**

Asarlarni o‘rganish uchun - 74 soat.

Yozma ishlar uchun - 24 soat.

Takrorlash uchun - 4 soat.